Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Oeconomica (fragment)

https://hdl.handle.net/1874/340024

terexiet. p Interroga te ipm̄ ꝑ diligentem
diſſionē. q Hūilia te.corā ſacerdote. r Et
.ſpūalis. s Oñde ꝯuer.tuā.ꝑ nudā ⁊ aptaz
. t Nō imped.hic ponit̄ terciū qḋ ē deuota

due negatōes equipollēt vni affirmatōi.
alia lr̄a. In ſacculo.⁊ in idē redit ⁊ ē ſenſus.
na h⁹ſeculi.vel bona repoſita in ſacculo.

Nō ipedi
ous curis
ſp.i.tpib⁹
ꝓtitutis.
v.i.phibea
Iuſtificari
vl.Et qui
iuſtificetur
ꝓcedēdo
in virtutē.
orōnes ⁊c.
nihil o-
piculis ꝑ
o.ꝑ qb⁹vis
bis q̄ ſaltez
hūanā ꝑ-
a Et no
eū.n.tenta
o ſe cōmit
gere pt ꝑ-
mittendo
s liberari
Memē
ur ponitur
ie ipetrati
xtremi iu-
idatio.cuz
ento ire.i.
ei. c In
n. mūdi.q̄
dicij. d
tri. eterne.
er.facies.
o.n.finalis
duc̄ ad bn̄
dū ꝑ retri-

o be medicinā:⁊ añ iudiciuz
p interroga teipm̄ ⁊ i ꝯſpctū
q dei inuenies ꝓpiciatōz.añ
r languorē hūilia te:⁊ in tpe
s infirmitatis oñde ꝯuerſa-
t tōz tuā. Nō ipediaris ora
v x re ſp:⁊ ne vereris vſq; ad
y mortē iuſtificari: qm̄ mer-
z ces dei manet inetnū. Añ
a orōnē ꝑpa aīm tuā:⁊ noli
b eē q̄ſi hō qui tentat deum.
c Memēto ire in die cōſum
d matōis:⁊ tp̄s retribntōis
e in cōuerſatōe facies. Me-
f mēto pauptatis in tpe abū
g dātie:⁊ neceſſitatē paupta
h i tis in die diuitiarū. A ma
ne vſq; ad veſpam imuta-
k bit̄ tp̄s:⁊ hec oīa citata
l oculis dei. Hō ſapiēs i oī
m bus metuit ⁊ in dieb⁹ deli
n ctoꝝ attēdet ab iertia. Viſ
o p aſtutus agnoſcit ſapiam:⁊
q inuenienti eā dabit ꝯfeſſio
r nē. Senſati in verbis ⁊ ipi
s t ſapienter egerūt ⁊ intelle-
t xerunt veritatem ⁊ iuſticiā

v x ⁊ implorauerūt ꝓuerbia ⁊
a iudicia. Poſt ꝯcupias tu-
as nō eas ⁊ a volūtate tua
auertere. Si pſtes aīe tue
b ꝯcupias ei⁹ faciet te i gau-
c diū inimicis tuis. Ne ob-
d lecteris in turbis:nec i mo
e dicis. Aſſidua.n.ē cōmiſ-
f ſio illoꝝ. Ne fueris medio
g cris in cōtentōe ex fenore:
h ⁊ nō eſt tibi nihil in ſeculo
i k Eris.n.inuidus aīe tue.

Capitulum.xix.

a O Perarius ebrioſus
b o nō locupletabit̄:⁊ q̄d
c ſpernit modica paula
d tim decidit. Vinū ⁊ mulie
e res apoſtatare faciūt ſapiē
f tes:⁊ arguunt ſenſatos:et
qui ſe iungit fornicarijs:
g erit nequam. Putredo et
h vermes hereditabunt illū
i et extolletur in exemplum
k maius:⁊ tolletur de nume
l m ro anima eius. Qui credit
n cito leuis corde eſt: Et mi
o norabitur:et qui delinquit

enterv
cē neg
rū dat
uidus
trahēd
mie ſi
ris in e
ſic exp
ter paſ
qm̄ he
pit int
extran
lrāliter
myſtic
dōm.
ris me
tentōe
ſolū n
ꝯtēdas
do deb
daſti.ꝑ
Exo.
niā m
pplo
vrgebi
⁊c.M
datio
ſcripti
ro.xx
gētib⁹
a null
pies.
locis.
nihil
poſſis
nō deb

mij q̄ tūc fiet.⁊ q̄z ad hoc multū facit opus mie:
ū ē ſubdit̄. f Memēto pauptatis. releuande
g In die abū.tue.q̄ potes eā releuare.
eceſ.paup.⁊c.q.d.magis indigentib⁹ debes ꝑus
re. i A ma.vſq; ad veſpam imu.tp̄us.i.aliq̄n
ne ⁊ veſpam mutat̄ de diuitijs in pauptatē.
ec oīa citata.i.cito trāſeūtia.q.d.dū hēs elynā fa-
ardes. l Hō ſa.in oī.metuit.iudicia diuina.
n die.deli.i.h⁹ vite tpe qḋ ē delictis plenum.
ndet ab inertia.i.a pigricia bn̄faciendi. q̄z timor
tiū ſapiē:ſubdit̄. o Vis aſtu.i. ex timore dei
dū mala intētus. p Agnoſcit ſapi.i.acquirit
eā. q Et inue.eā da.ꝯfeſſionē.ſ.laudis.
ſati in ver.i.ꝑcipiētes ſenſum v̄boꝝ. s Et ipi
it.extendēdo ad opus ſuū noticiā. t Et intel.

tere debitū. k Eris.n.⁊c.ſubtrahēdo ſib
debitū repetas nimis dure ꝯ̄ ꝑceptū alleg
O Perarius ebrioſus. Supi⁹ ab illo lo
o nō dixeris ꝑ deū abeſt.xv.ca.ibi indu
pcti deteſtatōz ex cā pcti q̄ ē liberū ar
ꝯñr ad idē inducit ex actu peccādi.⁊ diuidi
q̄z ꝑ̊ facit h̄ in pctis ꝯmiſſiōis. ſcḋo in pctis
xxij.Et qm̄ pctā carnalia ſīt magis turpia ⁊
mie.iō ab illis incipit.d. e Opari⁹ ⁊c.nā
lucrū cōſumit ⁊ ab ope ipedit̄. b Et q̄ ſ
leuia. c Paulati deci.in grauiora.nā ab
inuocat. d Vinū ⁊ mu.⁊c.de vino hr̄ e
in loth:q̄ inebriatus ſuas filias ſtuprauit. d
.iij.Reg.xj.vbi dr̄ de ſalomōe.Cūq; eēt ſen
ē cor ei⁹ ꝑ mlieres. e Et ar.ſen.i.faciūt e

iii.i. hora mortis.q: tanis in iudicio [illegible] [illegible]

HS. 15. C. 18

~~Jodang Traiectensis [illegible] in bursa Laurentiana Colonie [illegible]~~

Leonardi Aretini in libros Economicorum
(de) Aristotelis prologus: ad Cosma Medicem:

Preciosa sunt interdum parui corporis mu-
nuscula: quod lapilli gemmeque testatur. Et homines
nonnumquam pusilli grandioribus preualent: ut de Tydeo
scribit Homerus: a quo breui et exiguo Theba-
nos omnes certaminibus longe superatos fuisse tra-
dit. Statius quoque (Homerum credo secutus) de eodem
inquit: Maior in exiguo regnabat corpore virtus:
Tu igitur Cosma dulcissime. hoc quicquid est
libelli. ob pagine breuitatem. ne quaquam spernas. pu-
sillum quidem est: at viribus amplum. et precio dig-
num. quod ego per has ferias interpretatus: non immerito
(ut michi videor) tibi potissimum destinaui. Cui
enim rectius de gubernatore exercitus precipi potest.
quam illi qui exercitum habeat? Cui rursus de reifa-
miliaris administratore. quam ei qui rem amplam possidet.
et tueri illam cum laude gliscit. et augere cum digni-
tate? Licet ergo tu ipse per te multum sapias. et a
patre tuo (viro sapientissimo) cotidie audire possis:
operepretium tamen erit, qui de re familiari tradiderunt
excellentissima philosophorum ingenia cognouisse.
Ut enim medicine finis est sanitas: ita reifamili-
aris. diuitias finem esse constat. Aut vero utiles
diuitie. cum et ornamento sint possidentibus: et ad
virtutem exercendam suppeditent facultatem. Prosunt
etiam natis. quod facilius per illas ad honores dignita-

tes q̄ ſubleuatur: nā quoꝝ ūtutib9 obſtat / Res
āguſta domi. haud facile emergūt. vt poete
noſtri dictat ſentētia. Quo᷑ tū noſtri / tū natoꝝ
multomagis charitate. illaꝝ āplificatōi (quoad
honeſte poſſum9) ſtudendū ē: quā a philoſophis.
in bonis numerat̄. et ad felicitatē ꝑtinē credūt̄:.
Tu igitur haꝝ ꝑcepta reꝝ. ī hoc libello Ariſtotel' leges:.
Ego vero nō ſolū trāſtuli e greco. vt maxīe ꝯſonū
eſſe putaui:. verum etiā explanatōem quādā obſcuroꝝ
verboꝝ adiūxi: quo tibi legēti dilucidioꝝ eſſet:~
Primū igitur ꝑmittēdū. duas philoſophie eſſe ꝑtes:. quaꝝ
altera. ī ꝯgnitōe reꝝ: altera ī agēdo verſatur: Prima
ꝑs fere ꝑtinet ad illa: cuius finis ē ipſa ꝯgnitio:
Actiua vero. ꝑcepta vite ꝯtinet:. q̄ ſcire. paꝝ ē: niſi
deducas ī actū:./ Ea vero precepta diuidunt̄ trifariā:./
Aut. n. circa mores. nos īſtruūt:. aut circa rē fa
miliarē: aut circa rēpublicā:./ Harum prima / Ethica:.
2a / Economica: 3a / Politica. greci appellāt: nos
(vt opinor) nr̄is vocabul' vti magis decet. q̄ alienis:~
Nunc ad textū Ariſtotel' veniamus:~ Economicoꝝ
Ariſtotel' (recognitōe Iacobo Fabro Stapuleſi) liber
primus:./ De differētia / et ꝯueniētia Politice / et E
conomice: et ordine eaꝝ. Caput. 1.

Res familiaris / et reſpublica. inter ſe differūt:.
nō ſolū. quātū domus / et ciuitas (hec. n. ſūt eaꝝ
ſubiecta): verū etiā illo. quod ī rep. quidē plures īpāt:
ī refamiliari. vnus duntaxat ē īperator / et rector:. Quedā
artes diſtinguūt̄:. nec ē eiuſdē. feciſſe: et facto vti.
quēadmodū lyra / et fiſtulis:. Sed reip. diſcipli

ne ē ciuitatē ab īitio ꝯstituisse: et ꝯstituta bn̄ vti:
Itaqꝫ patet etiā ēē rei fa. parārē domū: et illa vti.
Ciuitas qdē ē mltitudo domoꝝ: agro/ et pecu
niis sufficienter abūdās. ad bene viuēdū. Id aūt ex
eo patet: q si ꝯpotes huius ēē nequēt: societas sol
uitur. Insup. huius grā ꝯueniūt: cuius aūt grā v
nūqdqꝫ est/ et fuit: et substātia sua/ hec existit.
Itaqꝫ patet pⁱoꝛē ēē ꝯnatoē rē familiarē: q rē pub
nā et opus illius ē: particula. n. ciuitatis/ domus est.
Cōsiderādū ē igr̄ de refamiliarī: et qd illius sit opus.

De ptibꝰ domus: et [redacted] vnde su
menda possessio. Cap. 3.

Domus qdē ptes sūt: homo et possessio. Qm̄ vo
pⁱmū ī minimis natura cuiusqꝫ inspicit̄: ī domo qꝫ
ita se habet. Quaqꝫ scdm̄ hesiodū hec adesse cōuenit:
domicilium in pⁱmis, mulieremqꝫ: et bouē aratoꝛem.
Alterū. n. pⁱmū ad victū ē: alterū ad liberos. Itaqꝫ
oportet ea q ad vxoꝛē spectāt, recte disposuisse. hoc
est prouidisse: vt talis sit. qlis ēē deceat. ¶ Pos
sessionis aūt prima cura est: ea q scdm̄ naturam.
Scdm̄ naturā vo. pⁱoꝛ ē agricultura: 2o. loco. oīa
q sūt a t̄ra. ceu metalloꝝ/ et siq alia huiōi. Sed
agricultura pⁱcipue. qm̄ iusta. Nō. n. ab hoibus/
neqꝫ a volentibꝰ. vt cauponaria et mercenarie:
neqꝫ ab inuitis ꝯrit. quēadmodū bellice artes. Adhuc
aūt et eaꝝ reꝝ ē. q sūt scdm̄ naturā. Natura. n. oibꝰ
educatio ē a matre: ꝙre et hoibꝰ a terra. Prodest
etiā hec plurimū ad foꝛtitudinē: nō. n. (quēad
modū viles artiū) coꝛpa eneruat: sed talia facit.

vt ſub diuo ꝯſiſtē / et tolerare laborē valeat.
et aduꝰſ hoſtes ꝑicula capeſſere. Poli . n . hi poſ=
ſeſſores ſuas extra munitiones hnt :- ¶ Qualis
viri et mulieris economica ſocietas. Cap. 3. :-
Earum q ad hoīes ſpectat diligētiarum. pͥma
cura circa vxorē exiſtit: ſocietas. n. ē maxīe
ſcdm naturā. mari / et femine :- Suppoſitū ē a
nob. et aliis locis. deſiderare natura ī multis effi
cē talia: veluti vnūqdqꝫ aīaliū. Eſt aūt ipoſſi
bile. feminā ſine mare. aut mare ſine feīa hoc
adiplē: quare eorum ſocietas ex nēce ꝯſtituta eſt.
¶ Enim vero ī ceteris aīalibꝰ. abſqꝫ rōe id fit. et ī
ꝙtū nature capacia ſūt. et ꝓcreādi grā ſolū :-
In ciuilibꝰ aūt et prudentioribꝰ diſtinguitur magꝭ:
apparet. n. ī his magis auxilia [redacted] mutua.
et dilectiōes et coopatiōes: Maxīeqꝫ id ī hoīe co=
ſpicitur. qꝛ nō vt ſint cauſa ſolū. verum etiā bene
ſint: mas et feīa. ope mutua ꝯiungātur. Filios
qꝫ ꝓcreāt. nō ſolū vt nature id tributū ferāt:
verum etiā vt ꝯmoda inde percipiāt. Valētes . n.
ipſi. imbecillos. ſuo laborē tuentur et alūt: mox imbe=
cilli ob ſeniū facti. a valētibꝰ eadē reportāt:
¶ Simul aūt et natura ꝑ hūc circuitū adimplet
ꝑpetuitatē: ex quo ſcdm numerū nō pt. at ſ ſpeciem :-
Sic . n. diuina prudentia. vtriuſqꝫ natura ordinata
eſt. viri ſcꝫ et mulieris ad ſocietatē. Aſſumpta . n.
ea cauſa. nō vt ad eadē oīa. vtilē habeat virtutē:
ſed quedā ad contraria. in idem tamen ꝯtendentia :- Alterā
. n. [redacted] robuſtiorē fecit: alterā imbecilliorē vt

hec q̃de ob timorẽ cautior: ille vo ꝓ fortitudine
pugnatior eẽt. Et alter parat foris: altera par-
ta domi ↄseruat: Ad opis vo effectoẽm altera se-
dulitate intra limẽ agit: ad externa at pvagati-
onẽ dbetilla: Alter ad quietẽ deterior est: ad mo-
tu at valẽtior: Circa prolẽ at. gñatio q̃de cois e:
vtilitas vo ꝓpria: altiq. n. nutrire e: altiq erudire:
Leges viri ad vxorẽ. Cap. 4. Primu q leges
sint viro ad vxorẽ. vt iniuria cesset: sit. n. nec ipse
iniuria patiet. hoc. n. et cois lex inducit (vt py-
thagorici dicut) quadmodu serua ab lare ducta ↄmi-
nime debet videri afficẽ iniuria: Est at viri iniuria.
externaꝝ mulieꝝ ↄgressio. De ↄgressoib vo vsu
lex sit. In vsu vo. vt neqz desit cu psentes sunt:
neqz absentes ipotẽtes sint abstinere: sed ita assuefa-
ciendu: vt sufficieter se habeat i pñtia et absentia.
Recte vo se habet et illud hesiodi. puella accipe
oporte: vt gratis moribq ibue possis: diu̾sitates
. n. moꝝ. neq̃q ad dilectoe̾m sit apte. De ornatu
vo. quadmodu neqz mores supbos ee debet. si sil appi-
q̃re debeat: sit etia nec corpa: na illa q ꝑ ornatu
fiut: nihil differut ab histrionu vsu tragedias in
scena agetur: Leges dni ad seruos. Caput. 5.
Possessionu vo. pma q̃de ac maxie necaria e illa.
que optia et pncipalissima. id e at homo: q̃pter
oportet seruos pmo parare studiosos: Seruoꝝ aut
spes due: ppositus: et opifex: Cu vo cernag. q disci-
pline tales aliqs faciut iuuenes: necariu e. pgqp pa-
ueis ibue illos: qbq libalia opa fucint ↄmittenda.

¶ Ca seruis āt ita ūsetur :· vt neqȝ sup̄bos ēē si-
nat : neqȝ abiectos :· Et liberalioribȝ q̄dē honorē : opi-
ficibȝ vō cibū abunde tribuat :· Et qm̄ vini pot9
etiā liberos ad īsolētiā īpellit / et apud m̄ltas na-
tiones · īgenui qȝ ab illo se abstinet (vt Carthagi-
nenses dū militāt) : patet q̄ vini aut nihil / aut val-
de paucū · seruis tradendū sit :· Tria vō sūt cū sit
op9 · cibȝ · et castigatio : Cibȝ quidē sine castigatōe
et ope · petulātē reddit :· Op9 vō et castigatio / sine
cibo · violēta res est / et īfirmū facit seruū : Restat
ḡ · vt op9 faciēdū illi tribuat : et cibū sufficientē :·
Sine mercede .n. dn̄andū nō putāt : merces āt ser-
uo / cibȝ · ¶ Nā vt alii deteriores fiūt · qn̄ nec meli-
oribȝ tribuit̄ melius · neqȝ p̄mia sit v̄tutis et vitiī
ꝯposita : sic etiā serui :· q̄ꝓpt oportet ꝯsideratōem h̄re ·
ac īdulgē ill' · et ꝓmittere singula s̄m merita / et ci-
bū / et vestē / et q̄etē / et castigatōem v̄bo et ope :
medicoꝝ artes imitātes :· ī medicine rōem ꝯspi-
cientes :· q̄ cibȝ nō ē medicina : ꝓp̄ ꝯtinuatōem ·
¶ Genera vō hoīȝ ad op9 faciendū · optima erūt
neqȝ timida / neqȝ fortia nimis : in vtrisqȝ .n.
periculū ē :· nā et nimis timidi nō ferūt labo-
rē : et ferocibȝ nō cōmode īperatur · ¶ Oportet
qȝ finē oībȝ ēē determinatū · Est .n. iustū
simul / et vtile · libertatē ꝯpositā ēē p̄miū :· li-
benter .n. labores subibūt : cū et ꝯpositū p̄miū
ꝯspexerit · et tp̄s definitū :· Aut etiā ꝑcrea-
tis ~~liberis~~ filiis tp̄ī obsidibȝ obligandi · Nec plu-
res habendi · eiusdē generis · q̄admodū ī ciuita-

tibus:- Sacra quoque et largiores epulas, seruorum ma-
gis gratia facienda, quam liberorum. Plura enim ipsi
habent: quorum utique gratia instituta sunt:- Leges economi.

Quatuor habere patremfamilias oportet Ca. 6.:-
tet circa pecunias. Primo et acquirere posse conuenit:
et quesita tueri: alioquin nulla acquirendi foret utili-
tas: nam cribro haurire, nihil aliud est, et (quod dici
solet) terebratum vas. Esse preterea talem, ut et or-
nari presentibus: et frui sciat. Horum enim gratia habere
illas expedit. Distinguenda quoque sunt singula: et
plura habere fructuosa:- Et negotia sic sequestranda: ut
non omnium simul periculum subeatur. Circa tuendum autem
quesita, utiles sunt Persice, et Laconice: utilis etiam
Attica dispensatio: vendentes emunt. Et penoris
institutio non est in exilioribus administrationibus. Est autem
Persica: ipsum omnia iubere, omniaque inspicere. Et quod de Dio-
nysio inquit Dion, Nullus enim pare cura habet alie-
norum, et suorum: itaque quecunque per ipsum geri possunt: circa
illa cum diligentia intendat. In quo Perse simul ac Liby-
ci dictum recte se habet. Ipse enim rogatus, quid equum
maxime pinguefaceret: oculus domini, respondit. Libycus
vero rogatus quid sterquilinium agro foret optimum: domini,
(inquit) vestigia. Sunt igitur negotia diligenter, hec a viro
inspicienda, illa vero ab uxore: prout inter eos distincte ad-
ministrationis sunt cure. Et hoc faciendum est in exilioribus
quidem administrationibus raro: in grandioribus autem (quorum cura aliis
committitur) sepe. Nisi enim quis bonum exemplum de se prebuit:
imitatores diligentie habiturum non existimat: neque in
re familiari, neque ius quod aliorum cure committitur: quasi impossi-

bile sit. non diligentibus dominis: diligentes esse servos.
¶ Cum vero hec et ad virtutem honesta sint, et ad
rem familiarem [redacted] utilia: expergisci debet prius
dominus quam servos, et cubitum ire postius: nec unquam
incustoditam esse domum (quemadmodum nec urbem), et
ea quecunque quae opus est. neque die, neque noctu o-
mittere. ¶ Et ante lucem surgere: quod et ad sanitatem, et
ad curam rei familiaris, et ad studium philosophie prodest quam
plurimum. ¶ In parvis quidem administrationibus Attica re-
gula, circa fructus utendum: In magnis vero disti-
nctio facienda est. eorum quibus in annum: et eorum quibus in me-
ses singulos consumere oportet. ¶ Eodemque modo et in
instrumentis. separanda sunt ea. quorum usus quotidianus
est: ab iis. quae raro sunt usui. Et hec tradenda sunt iis:
quibus negotia committeris. Ac certo tempore inspectio eorum
facienda est: ut non lateat. quid salvum [redacted] sit, quidve
perierit. ¶ Domus quoque (quod ad possessores attinet) paran-
da. et ad incolumitatem, et prosperitatem ipsarum rerum pos-
sessarum. dico autem fructuum et vestium. aliis his conducat et
et fructuum, quales aridis, et quales liquidis: et aliarum rerum.
quales animatis, et aliis inanimatis. servisque, et liberis. maribus,
et feminis, civibus, et peregrinis: prosperitatis atque incolu-
mitatis: ut estate quidem. refrigerium bonum afflatum: hyeme
vero. apricum solem recipiat: Fuerit vero talis: si adverso borea
fuerit. nec equaliter lata. ¶ Videtur quoque in magnis do-
mibus. utilis esse Janitor (qui sit ad cetera inhabilis):
pro observatore exportatorum, importatorumque. ¶ Ad re-
ctum vero usum instrumentorum. illud Laconicum valet, Singula
suo loco iacere: sic enim parata: non requiruntur. ¶ Primi Eco-
nomicorum Aristotelis finis:-

Yconomicorum Aristotelis liber 2us. Leges probe
mulieris. Caput .1.

Probam mulierem omnibus que sunt intus dominari oportet.
curamque habere omnium secundum prescriptas leges. Non
permittentem quemquam ingredi sine precepto viri. Verita
maxime verba que de mulierum corruptela circumferuntur.
Et si quid intus accidat: ut sibi notum sit soli. Et si quid
mali ab ingredientibus committatur: ut penes virum culpa
sit. Quamvis vero ipse sciat ad festos dies: quos permiserit vir.
Sumptu autem et vestitu et apparatu minori etiam utatur:
quam leges permiserint civitatis: considerans quod nec vesti-
mentorum nitor, nec excellentia forme, nec auri magni-
tudo tantum valet ad mulieris laudem: quantum modestia in
rebus ac studium honeste decoreque vivendi. Etenim omnis
huiusmodi ornatus animi optabilior est: multoque firmior ad
senectutem usque veras laudes sibi natisque afferre.
Hic ergo ipsa se in talibus animet mulier virtutibus: pergatque
laudabiliter rebus preesse. Cum viro quidem decens
videtur ea scire que intra edes fiunt: in ceteris vero omnibus
parere mulier viro contendat. Nec audiens quicquam de
republica, nec tractans aliquid eorum que ad nuptias spectare
videntur: sed cum tempus postulat aut filias tradere nuptum aut
nurus accipere. obediat penitus in his viro atque simul cum eo
deliberet: ut sententiam viri sequatur: intelligens non ita tur-
pe viro esse quicquam eorum que domi sunt facere: sicut mulieri que
foris perquirere. Existimare autem debet mulier vere compo-
sita mores viri quasi legem sue vite: impositam sibi a deo per
coniunctionem matrimonii atque consortii: quos si equo animo feret
perfacile reget domum: sin contra. difficilius. Quapropter
decet non solum in prosperis rebus secundaque fortuna una

nimie ſeſe viro pſtare / et inſeruire velle: vezeciā
ī aduſis: ſi ſit ī rebꝫ defectꝰ / l' corpis egrotatio / l' a-
lienatio metis. equo ferat aīo / et obſeqt: niſi forte
turpe aliqd ſit / l' indignū: Nec ſiqd pturbatōe ani-
mi vir deliquerit: meorit ſeruet: ſed egritudī
ignoratieqꝫ aſſcribat: Nā quāto ī his diligētiꝰ obſe-
quat: tāto ſibi maiorē grām habebit. cū ab egritu-
dine fuit libatꝰ: Et ſi iubēti aliqd turpe, nō paru-
erit: meliꝰ recognoſcet. ad ſanitatē reūſꝰ: quapp ab his
cauē mulier debet: In aliis aūt multo magꝰ obtpāe:
qꝫ ſi empta veniſſet ī domū. Magno .n. pcio empta
fuit: ſocietate vite / et pcreatōe liberoꝝ: qbꝫ nec
maiꝰ / nec ſanctiꝰ eē qcq̄ pt: Ptea. ſi cū fortuna-
to vixiſſet viro: nō vſqꝫ adeo vtqꝫ eiꝰ illuſtrata eēt.
Nō eſt ſane parꝝ. ſcūdis rebꝫ bn̄ vti: ac aūt aduſas
modāte ferre. multo maiꝰ ē exiſtimādū: nā ī mag-
nis calamitatibꝫ et iniuriis. nihil abiecti face. celſi eſt
animi: Precandū ē gͥ. ne qd tale accidat viro. Qꝫ ſi
qd tale accidat aduſi: putare debet mulier: hīc opti-
mā ſibi laudē (ſi recte ſe geſſerit) prouenturā: ſcīt ipa
qꝫ nec Alceſte tāta glām ſibi cpāſſet. nec repēteſꝫ.
Penelope: tātaſqꝫ meruiſſent laudes: ſi cū fortuna-
tis viris vixiſſent: Ucꝝ Admeti et Ulixis aduſita-
tes. pāuerūt illꝰ memoriā ſpīnā: In aduſitatibꝫ .n.
viroꝝ ſuoꝝ. fidē ac iuſticiā erga illos / ſeruātes: glām
ſiī nō īmerito cſecute: nā pſpitatis qdē facile eſt
repire pticipes: aduerſitatis vō (ni optīe ſint
mulieres) pticipes eē renuūt: Ob q oīa. multo magꝰ
decet, virū in honore habē / nec illū cōtēnē: ſi ſacra
pudicicia / et opes aīoſitatis filie (ſꝫ Orpheū) nō

ſequatur :· Mulier igit̃ hmoi ſeſe moibꝫ at legibꝫ cuſtodire debet :· Leges viri ad vxorē· Ca· 2· :·

Vir at vireuſa· leges ſibi repiat ad vxoris vſū : Qm̃ tm̄ filiorum/ viteqꝫ ſocia· i viri domū pueit· natos relictura· genitorum (viri/ ſuiqꝫ) noia habituros :· qbꝫ qd ſactiꝫ ee pt· Aut circa q̄ magis ſtudet vir ſane metis :· q̄ ex optima mulie/ laudabiliſſimaqꝫ· filios pcreare / ſenectutis paſtores q̄ſi optimos / at reuentes pris / mrisqꝫ cuſtodes / ac totiꝫ domi ſeruatores :· Educati ſiqde recte a parētibꝫ : p ſactos et iuſtos mores· boni meito euadet : Cōtra vo ſi fiet : ſentiet detrimetū :· niſi ·n· paretes exeplū vite filiis pſtent : euidete excuſatois cauſa erga ſe illis relinquūt :· ac timēdū ē· ne ocepti a filiis q̄ſi nō bn̄ vixerit : in ſenectute deſerat̃· Quapꝫ nihil pt̃ermittendū ē· qd ad vxois ptineat diſciplinā : vt ex q̄ q̄maxīe fieri pt optima· filios genet̃ : Nā agricola qde nihil omittit· quo ſemē ī optima terra / ac maxīe exculta ſerat :· ſperās ita demū fructꝫ optimos in ſe recepturū : ac ſi qua via imineat :· mori pliado mauult· adūſꝫ hoſtes· q̄ illiꝫ vaſtatoem pati : et hmoi mors laudat̃ maxīe :· Cū ergo tāta adhibeat̃ cura· p corpis eſca :· qd p liberis / et matre et educatrice :· Nōne ptinꝫ oē ſtudiū fuit adhibendū :· hoc·n· ſolo· hoim oditio mortalis exns :· p ſucceſſione· oſeqt̃ imortalitatē : oiaqꝫ paretum vota huc tendūt : Quobrē q̄ iſta negligit : et deos ipſos videt̃ negligē :· p deos .n. (qbꝫ pntibꝫ ſacra

ſecit/ et vxorẽ duxit/ ac multomagis ſe poſt pa=
rẽtes vxori tradidit: ad honorẽ illius ſtudeat ſ:·
Maximus aũt honor ẽ ſobrie mulieri: ſi cernat viꝝ
ſuũ obſeruãtẽ ſibi caſtitatẽ· nec de vlla mulierẽ
magis cogitãtẽ· ſed p̃ ceteris oĩbꝰ hanc/ et ſuã/ et
fidelẽ ſibi exiſtimãtẽ:· tãto· n· magis ſtudebit
mulier ſe talẽ p̃ſtare: quãto ſe cognouit, fideliter/
atqꝫ iuſte a viro diligi: Ergo prudẽtẽ ignorare
nõ decet· q̃ parẽtibꝰ/ q̃ue vxori/ et filiis honores
conueniãt:· vt tribuens vnicuiqꝫ q̃ ſua ſit: iuſtꝰ et
ſanctꝰ habeatur. Grauiter· n· vnquãqꝫ fert: honore
ſuo p̃uari:· Nec ſi aliena q̃s plurimũ tribuat.
contentꝰ erit: ſi ſibi ſua auferãtur· Nihil vẽro ma=
gis ſuũ ẽ vxori/ nec magis illi a viro p̃ſtandũ:
q̃ ſancta et incõtaminata ſocietas: Quapropter nõ decet
hoĩem ſane mẽtis· vbicũqꝫ contigerit· ſemẽ expone:
ne de vilibꝰ et iniq̃s· ſimiles liberis legitimis ge=
nerẽt: ex quo et vxor honore ſuo p̃uatur· et filiis
ĩiuria fit· ac ſibi pro his oĩbꝰ dedecꝰ incũbit·
¶ Appropinquãdũ vẽro ẽ vxori· cũ magna temperantia/
atqꝫ modeſtia: ſitqꝫ pudor ĩ v̀bis:· ĩ opibꝰ vẽro ſas
et honeſtas: ĩ cõuerſatõẽ fides et moderatio:· Prima
q̃dem peccata/ etiam ſi volũtaria fuerit, ignoſcẽ=
do: ſi q̃d vẽro p̃ ignorãtiã deliquerit· cõmone faciẽdo·/
¶ Nec metũ ĩcutiat/ ſine verecũdia et pudore:
hec· n· meretrices ad mechos pati decet: At vẽro cũ
vẽrecundia et pudore iuſte diligẽ/ et timere: id ĩ=
genue ẽ mulieris erga p̃priũ virũ/·/ ¶ Duplex
eſt· n· timoris ſpẽs. Vna cũ reuerẽtia et pudore:
qua vtũtur ad patres, filii modeſti· et ciues bene

morati ad bñuolos gubernatores: Altera cũ ini-
micicia et odio: ſicut ſerui ad dños. et ciues ad ty-
rãnos iniuſtos / et iniquos. ¶ Ex his oĩbꝰ q̃ me-
liora eliges: uxorẽ ſibi conciliet. ac fidelẽ ſibi /
ꝯpãcꝫ efficiet: ut ſiue p̄ns ſit uir / ſiue abſens:
nõ minꝰ utilis ſit. q̃ ſi ſp̄ adeſſet / tã rez coĩm
curator: et qn̄ uir abeſt: ut ſentiat uxor nullũ
ſibi / necꝫ meliorẽ / necꝫ comodiorẽ / necꝫ magis
ſuũ eſſe. q̃ uirũ. Oſtendatqꝫ hoc ab ipſo ĩtio.
ad coẽ bonũ ſp̄ intendes: q̃uis puella ſit / ac no-
ua ĩ talibꝰ ꝯ ſiquidẽ talia incipiat. et ſibiipſe marie
ducẽ: optimꝰ totiꝰ uite rector exiſtet. et uxorẽ
talibꝰ uti docebit :. ¶ Quazdã hazꝫ legũ teſtio-
nia ex Homero. Cap. 3. :.

Nam necꝫ amorẽ / necꝫ timorẽ (abſqꝫ uercũ-
dia) laudauit Homerꝰ: ſed ubiqꝫ amare p̄cipit.
cũ modeſtia et pudore :. / Eo q̃dẽ mõ timẽ Hele-
nã Priamũ inq̃t ita dicẽtẽ / O metuende mihi ſp̄ /
ſpꝫ tremende Chare ſocer :. / ꝯ nihil aliud dicẽs:
q̃ ea cũ pudore diligẽ :. / Rurſꝰ uõ Vlixes ad
Nauſicaã inq̃t / Te mulier ualde eq̃dẽ amiror
et metuo :. Cenſet aũt Homerꝰ. uirũ et uxorẽ ſic
ĩuicẽ ſe habẽ debere. Nã nemo deteiorẽ ſe admirat /
ac reueret: ſed hocmodi affectꝰ accidũt ĩuicẽ
melioĩbꝰ / et natura benignis. minoĩbꝰ etiam
ſapiã / ad ſe meliores. Hũc animũ Vlixes erga
Penelopen gereñs. abſens licet nihil deliquit:
¶ Agamenon aũt ꝓp Chryſeidẽ. erga ꝓpã pecca-
uit uxorẽ. audẽs dicẽ in cõtione Grecoz. captiuã

mulierē / nec natura pſtātē / imo (vt plane dixe=
rī) barbarā: ī nullo Clytenestra deteiorē eſſe:
ex qua cū liberos habēt: nō recte ſe gerē viſhe.
Quos. n. recte. q anteq̄ ſciret ql' erga ſe foret
vi ductam. ſibi illā giuxeāt: ¶ At Vlixes. ro=
gāte Atlātis [Calypſo] filia. vt ſecū maneret /
ac ſpt̄nitatē pollicente: ne ob id q̄dē q̄dē vo=
luit vxois affectū / et amorē et fidē: maximū
ſibi ſuppliciū arbitratꝰ, ſi malꝰ dū eēt / imorta=
litatē habēt: ¶ Cū Circe eciā manē noluit,
q̄q̄ inſup ſocioꝝ ſalutē pollicēte: imo r̄ndit.
nihil ſibi dulciꝰ videi, qꝫ patriā / licet incultā / et
aſpā: magiſqꝫ optauit mortalē vxorē / filiūqꝫ
videre: q̄ fiei ipm īmortalē: Sic ille firmā /
ſtabileqꝫ vxori fidē ſeruabat: pro q̄bꝰ merito
ab vxore / eadē reportabat: ¶ In orōe illa quā
habuit ad Nauſicaa. apparet poeta maxīe pbaē
viri et vxoris pudicā ſocietatē. Beatꝰ ē. n. de=
os. vt daret illi virū et familiā. et vnanimita=
tē cū viro: nō qualibet; ſ honeſtā. Inq̄t. n.
nihil meliꝰ eē poſſe hoībꝰ: q̄ ſi ɔcorde volūta=
te. vir et vxor domū gubernēt: Et hic ḡ (vt
patet) laudat poeta vnanimitatē mutuā viri
et vxoris: nō eā q̄dē q̄ circa īpba obſeq̄a: ſed
eā q̄ aīo et prudētia iuſte ɔiūcta ē: Nā volū=
tate domū gubernaē: hoc deſiḡt. ¶ Idē eciā
iq̄t. qꝫ cū huiuſmodi īter virū et vxorē viget ɔ=
cordia: īimici q̄dē eoꝝ agūt plurimū: amici
vō pmagna ſuſcipiūt gaudia. Que tn̄ vera

dicete pbati) :- Ista viro qde atz vxore· circa res
optias· gcordi studio vacātibꝰ· nichil e vtrisqꝫ
amicos idem sentire :- dein ꝓ gcordia potētes
facti· et iimicis spem auferunt : et amicis psūt :
Q si ipsi dissideāt :- amici qꝫ dissidebūt : et ifir-
mitate ipsi sentiet maxie· Itaqꝫ pcipit ma-
nifeste poeta· viru et vxore in iis q iproba et
ipudica sūt : sibi iuice gsentire debe neqq :-

Queda vero viri et vxoris leges· Cap· 4·

In his vero q (qm maxie fieri pt) pudica sūt et
iusta : gcorditer sibi iuice iseruire· studētes·
Primo qde cura oem paretibꝰ exhibe :- vir q-
de vxois paretibꝰ no minꝰ qꝫ ꝓpriis : vxor at·
viri :- Dein filioꝝ et amicoꝝ et reꝝ domꝰqꝫ
totiꝰ ter cois cura habeat :- seipsos studio et di-
ligētia supae certātes· vt quisqꝫ pluriū bonoꝝ
sit actoꝝ et causa· meliorqꝫ existat et iustior·
deposita qde supbia industria vo suscepta· cū be-
nignitate et masuetudie gubernātes : vt cū
ad senectā puenerit (deposito admistratois one
et gcupiscentiis libati) possint et sibiipsi de
se ac filiis suis roem redde· vter eoꝝ magis
pfecerit i familie gubernatoe : ac stati scire· aut
p fortunā malū· aut p vtute bonū :- In
qbꝰ q supauerit· Maximū pmiū a diis gseqt·
(vt Pindarꝰ inquit)· Dulce· n· sibi coꝝ : et· spes
mortaliū· mltiplice alit volūtate :- 2m vero
pmiū a filiis i senectute feliciter educari :-
Quapp et pruati et publice decet eū q vita
agit· ad omnes deos hoiesqꝫ respice : multū aūt
ad vxore et filios et parētes :- 2i· ecōno-
micoꝝ Aristotelis finis :-

ant. 2624

ſtudioſis in ſcripturis videlꝫ: qles fuerunt   vitus ad paradiſum terreſtre ... ſcḋm de ciui

ſtis.nā etiā de corꝑalibus maioꝛ ꝓs ē hōibus   vite. y   Qui de illis. Hic ꝯtr ponit laſſos ꝑ

Et pie agentib⁹.i.ipm colentib⁹: nā pietas ē
s. o Dedit ſapiam.i.cognitionē diuinoꝝ
iner ad ſalutē. Cap.xliiij.
m⁹ viros. Supi⁹ actū ē de ꝟtutib⁹ ratiocinā

suis: est em̄ filius de ſbā patris: lo laus patꝝ
filios: ꝛ econuerſo. dicit igit: Qui de illis nati
patrū imitantes. ʒ Reliquerunt nomen. b
a Narrādi laudes eoꝝ ad informationē mo

dimus opeꝝ eius. Qia ãt
n dñs fecit: ꝛ pie agentibus
o dedit ſapiētiā. Ca.xliiij.
a Laudem⁹ viros gloꝛi
b oſos ꝛ parētes nr̄os
c i generatōe ſua. Mul
d e tam gloꝛiā fecit dñs mag-
f nificētia ſua a ſeculo. Do-
minantes in ptātib⁹ ſuis:
g homines magni virtute ꝛ
h i prudētia ſua pditi nūcian-
k tes in ꝓphetis dignitatem
l ꝓphetaꝝ: ꝛ impantes in p
m ſenti pplo: ꝛ ꝟtute pruden
tie populis ſanctiſſima ver
n o ba. In puericia ſua reqrē-
p tes modos muſicos: ꝛ nar
rantes carmia ſcripturaꝝ.
q Hoīes diuites in virtute:
r pulcritudinis ſtudiū habē
s tes: pacificātes in domib⁹
t ſuis. Oēs iſti i gñationb⁹
v x gentis ſue gl'iam adepti ſt
et in dieb⁹ ſuis habent in
y laudibus. Qui de illis na
z a ti ſunt reliquert nomē nar-
b randi laudes eoꝝ. Et ſunt

quoꝛum non eſt memoꝛia.
c Perierūt quaſi q̄ nō fuert
d ꝛ nati ſunt quaſi nō nati et
e f filij ipoꝝ cū ipis. Sʒ illi vi
g ri mie ſunt: qꝝ pietates nō
h defuerūt. Et cū ſemine eo
rū pſeuerāt bona: heredi-
i tas ſctā nepotū eoꝝ. Et in
teſtamentis ſtetit ſemē eo-
k rum: filij eoꝝ pp illos vſqꝫ
l m ineternū manēt. Semē eo-
rum ꝛ gloꝛia eoꝝ non dere
n linquet. Coꝛpa ipoꝝ in pa
o ce ſepulta ſunt: ꝛ nomē eo-
rum viuet in generationeʒ
p ꝛ generationē Sapiaʒ ipo
q rum narrēt populi ꝛ laudē
r eoꝝ nūciet eccleſia Enoch
placuit deo: ꝛ trāſlatus eſt
s eſt in padiſum vt det gēti-
t bus ſapientiā. Noe inuen
v tus ē pfect⁹ iuſt⁹ vt in tpe
x iracūdie fact⁹ ē recōciliatō
y Ideo dimiſſuʒ eſt reliquū
ʒ terre cū fcī ē diluuiū. Te-
& ſtamenta ſeculi poſita ſunt
apud illuʒ: ne deleri poſſit

breos em̄ de qbus fuit auctoꝛ iſte doctoꝛ ali-
t pr̄ eī⁹. vñ dicit apl'us .j. Coꝛ. iiij. In xp̄o ie-
ū ego vos genui. i. p pdicationē euāgelij.
loꝛiā. i. multa opa glo'ſa. d Fecit dñs. p vi
Magnificētia ſua. i. largitate ſua.
. ipo. ſuis. i. ꝟtutib⁹ ꝓprijs a deo ſibi tm̄ colla-
th dixerūt ad abraā Geñ. xxiij. Princeps dei
. g Hoīes ma. ꝟtute. Tpe em̄ diluuij fue-
agni coꝛpe. ſ. gigātes. Geñ. vj. ſʒ erant parui
lli: nā erant moꝛibus incōpositi.
ntia ſua pditi. nam prudētia ē auriga ꝟtutū.
tes in ꝓphetis. i. ꝓphetaꝝ in ſcriptis.

los. ſ. ꝓpter merita ipoꝝ patꝝ. l Vſqꝫ ine
ſ. hereditas pdicta. Et ex h̄ videt: q̄ pꝛicipal
de hereditate btōꝝ. vt dictū ē. m Semen
eoꝝ nō derelinquet qꝛ remanebit i memoꝛia
n Coꝛpa ipoꝝ in pace ſepulta ſunt. i. in exp
pfecte: q̄ dabit in reſurrectōe. o Et nomē
bonā famā cōtinuatā. p Sapiam ipoꝝ n
ad informationē moꝝ. q Et lau. eoꝝ nūci
rum exempla nō ſolū nūcient in ſecreto: ſʒ e
r Enoch. Hic ꝯñr ponit laus patꝝ ſpāliter
liquas deſcendēdo: ꝛ p̄ ad pr̄es legē pcedēr
tres tpe legis exñtes: ca. ſequēti. Igit incip.
q̄ ꝓpter ſanctitatē ſingularē tranſlatus eſt: f